

RYSZARD WASIAK

Działalność na rzecz ochrony środowiska leśnego na terenie OZLP w Radomiu ¹⁾

Деятельность в пользу охраны лесной среды на территории.
Окружного управления государственных лесов в г. Радом

Activity in favour of the protection of forest environment in the Regional
Administration of State Forests Radom

1. Część wstępna

Ochrona środowiska naturalnego człowieka jest zagadnieniem złożonym, które towarzyszy ludzkości epoki industrialnej i które stało się ważnym elementem istnienia życia w ogóle.

Wiadomo bowiem jakie zagrożenia dla środowiska niesie rozwój cywilizacji. Skażone powietrze, zatruta i brudna woda, a także zdegradowana gleba — oto pełny obraz dzisiejszej rzeczywistości. Pochłonięci codziennymi sprawami nie zawsze w pełni uprzytamniamy sobie skalę zjawiska, tracamy wrażliwość i ostrość widzenia tego co dzieje się tuż pod bokiem na naszych oczach, a także w szerszej przestrzeni geograficznej i czasowej.

Mówi się ostatnio o aspekcie politycznym zagadnienia ochrony środowiska. Rzecz bowiem sprowadza się do jakości bytu człowieka. W rywalizacji ustrojowej zwycięstwo będzie udziałem tego systemu, który zapewni wyższą jakość życia człowiekowi oraz pozostałym składnikom przyrody. Sprawa zatem jest niebagatelna i nic dziwnego, że znajduje swoje odbicie w programach działania tak wielu partii politycznych, organizacji społecznych, instytucji naukowych, środków masowego przekazu itd.

Leśnicy, a w szczególności pracownicy alp, mają ograniczone możliwości przeciwdziałania zmianom zachodzącym w środowisku naturalnym. Naszym zadaniem jest gospodarka zasobami leśnymi, ich odbudowa oraz ochrona rozumiana jako zespół działań klasycznych stosowanych w lasach od dawna. Z uwagi na zmiany jakie zachodzą w środowisku leśnym koniecznością jest odpowiednie dostosowanie metod i sposobów ochrony lasu, a także wypracowanie i realizacja odpowiedniej strategii działań doraźnych i długofalowych.

¹⁾ Skrót referatu wygłoszonego na Sesji Naukowej PTL nt.: „Gospodarka leśna a środowisko” (Cedzyna k. Kielc, 25—27 września 1987).

Ważnym zagadnieniem, które daje nam oparcie i podstawę do naszych działań i decyzji, jest regulacja prawna dotycząca ochrony środowiska oraz ochrony przyrody.

Najważniejszymi aktami prawnymi są:

1. Ustawa o ochronie środowiska.
2. Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1982 r.
3. Zarządzenie nr 133 w sprawie szacunku szkód przemysłowych w lasach państwowych.

Są to dokumenty, które normują pewne zagadnienia związane z działalnością poszczególnych instytucji oraz zakładów przemysłowych na styku z interesami gospodarki leśnej.

W działalności gospodarczej opieramy się na odpowiednich instrukcjach (np. instrukcja urządzania lasu, instrukcja ochrony lasu, instrukcja ochrony przeciwpożarowej) oraz na zasadach technicznych (np. zasady techniczno-hodowlane), wreszcie na zarządzeniach i wytycznych.

Dla zilustrowania działalności OZLP w dziedzinie prawidłowego zagospodarowania i ochrony lasu celowe będzie zapoznanie z ankietą przesłaną przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Leśnego, której treść sprowadza się do następujących zagadnień.

2. Zmiany powierzchni leśnej po roku 1980

Stan na 1 VII 1983 r.	— 277 277 ha
Stan na 1 I 1987 r.	— 283 005 ha
<hr/>	
ogółem przybyło	5 728 ha
z tego: grunty przejęte z PFZ	— 942 ha
zalesienie użytków ekonomicznych	— 345 ha
przyjęcie z innych OZLP	— 4 600 ha
ogółem ubyło	— 159 ha
z tego: przekazano pod inwestycje	— 123 ha
— ubyło z innych powodów	— 36 ha

Jak wynika z przedstawionego bilansu; nastąpił przyrost powierzchni leśnej spowodowany głównie przejściem 4600 ha gruntów z nadl. Gościeradów (obręb Ćmielów), a także przejściem gruntów z PFZ. Ubytek powierzchni wynika z przekazania gruntów leśnych na cele inwestycyjne (budowa elektrociepłowni w Kielcach) oraz wydobywcze (kopalnictwo surowców mineralnych).

Należy stwierdzić, że znaczne obciążenie finansowe, związane z przejmowaniem gruntów, stanowi pewien hamulec działający odstraszająco na apetyty wnioskodawców. Niewielka powierzchnia gruntów została wylesiona i przeznaczona na budowę sieci elektrycznych, dróg itd.

3. Rozmiar użytkowania a etat

Dla oceny prawidłowości gospodarowania zasobami leśnymi najbardziej miarodajne jest dokonanie analizy rozmiaru użytkowania w porównaniu z etatem.

W gospodarce leśnej mogą wystąpić pewne odchylenia w wielkości i strukturze użytkowania w stosunku do obowiązujących etatów rocznych. Konieczność takich odstępstw wynika np. ze zmian w stanie lasu (klęski żywiołowe, gradacje owadów). Dlatego miarodajna jest analiza tych wielkości odnosząca się do dłuższego okresu.

Od początku obowiązywania istniejących planów urządzania lasu obraz pozyskania przedstawia się następująco:

pozyskanie grubizny ogółem

$$\frac{\text{rozmiar } 7\,145\,174 \text{ m}^3}{\text{etat } 6\,786\,659 \text{ m}^3} = + 358\,515 \text{ m}^3$$

w tym użytki rębne

$$\frac{\text{rozmiar } 3\,609\,398 \text{ m}^3}{\text{etat } 3\,943\,368 \text{ m}^3} = - 333\,970 \text{ m}^3$$

użytki przedrębne

$$\frac{\text{rozmiar } 3\,535\,776 \text{ m}^3}{\text{etat } 2\,843\,291 \text{ m}^3} = + 692\,485 \text{ m}^3$$

Ogółem etat przekroczone w 5,3⁰%, przy czym nie wykonano użytków rębnych w 8,5⁰%, natomiast przekroczone zadanie w użytkach przedrębnych o 24,3⁰%.

Najważniejszym czynnikiem, który kształtował strukturę pozyskania grubizny w ostatnim okresie, jest stan sanitarny lasu i konieczność usunięcia dużej masy wiatro- i śniegołomów, a także posuszu czynnego i jałowego. Stąd znaczny udział w ogólnej masie stanowią cięcia sanitarne oraz przygodne przy równoczesnym obniżeniu masy pozyskanej w ramach użytków rębnych.

4. Szkody przemysłowe i zanieczyszczenia powietrza oraz przeciwdziałania

Według danych zbieranych przez urzędy wojewódzkie wielkość emisji wynosiła:

— zanieczyszczenia pyłowe	— 125 tys. t/rok
— zanieczyszczenia gazowe	— 20 tys. t/rok

Głównymi sprawcami zanieczyszczeń powietrza na naszym obszarze są: energetyka i ciepłownictwo, zakłady przemysłu cementowo-wapienniczego, hutnictwo i metalurgia. Wystarczy wspomnieć, że mamy u siebie Elektrownię Kozienice, która znajduje się na 5 miejscu w kraju pod względem wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza. Dodajmy do tego ciepłownie miejskie i osiedlowe, a także olbrzymie cementownie w Nowinach, Małogoszczy, Wierzbicy i Ożarowie, hutę „Nowotko” w Ostrowcu Św., odlewnie w Końskich i Stąporkowie, Zakłady Metalowe w Skarżysku-Kamiennej, w Radomiu, FSC w Starachowicach.

Przytoczona lista zakładów pozwala nam wytworzyć pewien pogląd na skalę zjawiska. Sytuację pogarsza również położenie, które przesądza o tym, że panujące wiatry niosą nam zanieczyszczenia z zachodu i południo-zachodu, np. z Bełchatowa.

Na terenie OZLP Radom tylko niewielka powierzchnia lasów objęta została szacunkiem wykonywanym przez BULiGL. Dotychczas zainwentaryzowano szkody na 63 670 ha. Powierzchnia ta w większości zaliczona

została do I strefy zagrożenia — 58 762 ha, II strefę stwierdzono na pozostałym obszarze — 4908 ha. Praktycznie tylko dwa nadleśnictwa mają operaty szacunkowe, a mianowicie:

— nadl. Kozienice, pow. 493 ha (I strefa),

— nadl. Kielce, pow. 6060 ha (w tym I strefa 5778 ha, II 282 ha)

Dla nadleśnictw Ostrowiec (5923 ha), Starachowice (21 505 ha), Łagów (19 251 ha), Włoszczowa (3425 ha) operaty te są w opracowaniu.

Wysokość strat udokumentowanych w ten sposób wynosi łącznie 19,6 mln zł, z tego w nadl. Kielce 18,5 mln zł, w nadl. Kozienice — 1,1 mln zł.

Ponadto określona została wielkość szkód spowodowanych przez Elektrownię Kozienice w drzewostanach sąsiadujących z wysypiskiem popiołów (podtapianie). Z tego tytułu OZLP otrzymał kwotę 1292 tys. zł.

Szkody górnicze w postaci zapadłisk terenu wystąpiły w nadl. Przysucha, gdzie eksploatowane jest złożę gliny ceramicznej metodą podziemnego wydobycia. Szkody dotyczą pow. 6,99 ha i wynoszą 1505 tys. zł.

Przeciwdziałania szkodom przemysłowym w praktyce ograniczają się do przebudowy drzewostanów polegającej na ograniczeniu udziału gatunków iglastych (z wyjątkiem modrzewia) i zwiększaniu powierzchni nasadzeń gatunkami liściastymi.

Tempo realizacji przebudowy wynika z normalnego cyklu produkcyjnego (cięcia planowe) oraz z faktycznego stanu drzewostanów osłabionych (konieczność przyspieszonego usuwania zamierających drzewostanów).

W sposób gwałtowny wystąpiło zjawisko zamierania drzewostanów w Górach Świętokrzyskich w nadl. Łagów, gdzie skomasowało się szereg czynników powodujących w końcowym efekcie zamieranie drzewostanów jodłowych na powierzchni ok. 200 ha.

Najbardziej intensywny proces zamierania tych drzewostanów miał miejsce w latach 1983—84, w tym czasie zaszła konieczność usunięcia drzewostanów zrębami zupełnymi, bądź znacznego ich przerzedzenia w leśnictwach Paprocice, Wronów i Jeleniów.

W chwili obecnej trwają prace nad usuwaniem skutków tego zjawiska. Pierwsze nasadzenia miały miejsce w latach 1983 i 1984.

Komisyjnie dokonano ustalenia składu gatunkowego oraz wyboru sposobu przygotowania gleby na powierzchniach pokłeskowych.

Głównym gatunkiem lasotwórczym ma być modrzew, który wprowadzany pojedynczo w wieźbie 4 × 4 m do 5 × 5 m stworzy dostateczne pokrycie powierzchni, dając przy tym osłonę dla równocześnie wprowadzanego buka i jodły, których udział winien osiągnąć ok. 50% pow.

W sumie przebudowa drzewostanów we wszystkich nadleśnictwach objęła pow. 437 ha.

Proces likwidacji skutków zamierania drzewostanów będzie długotrwały. Przewiduje się ciągle wkraczanie na te same powierzchnie, a wprowadzanie poprawek i uzupełnień aż do osiągnięcia stanu zadowalającego. Należy dodać, że w leśnictwie Jeleniów na znacznej powierzchni występuje buk, który pełnił rolę dolnego piętra, a częściowo podrostu i podszytu. Obecnie jest on traktowany jako przedplon, który ma pełnić funkcję osłony dla nasadzeń gatunków docelowych.

5. Degradacja gleb i przeciwdziałania

Jednym z najgroźniejszych skutków powodowanych przez emisje przemysłowe jest degradacja gleby.

Szczegółowe badania prowadzone na terenie całego kraju wyraźnie wskazują na zmiany zawartości różnych pierwiastków, które dostają się do gleby głównie przez zjawisko tzw. kwaśnych deszczów, a także przez opadanie cząsteczek pyłowych. Zakłócenie naturalnych właściwości gleby przez zmianę jej chemicznych cech (udział poszczególnych pierwiastków i związków chemicznych, zmiany kwasowości) prowadzi do zachwiania stanu równowagi, tzw. homeostazy.

Z wyjątkiem terenu Świętokrzyskiego Parku Narodowego, gdzie były przeprowadzone badania tych zjawisk przez prof. Wiąckowskiego, na pozostałych terenach nie badano laboratoryjnie zmian w glebie. Wiadomo jednak, że zjawisko to ma miejsce i nasila się. Najbardziej uwidacznia się to przez zmianę zespołów roślinnych runa leśnego. Następuje gwałtowny rozwój jednych gatunków (np. jeżyna, malina) i zanik innych.

Najwłaściwszym sposobem przeciwdziałania degradacji gleb byłoby stosowanie środków neutralizujących w postaci wapnowania, nawożenia uzupełniającego itp. Jednakże wymaga to dokonania odpowiednich badań i ekspertyz.

Dotychczas jedynym sposobem stosowanym w warunkach OZLP Radom jest troska o utrzymanie odpowiedniego zwarcia drzewostanów oraz osłona gleby przez wprowadzanie podszytów i dolesianie luk.

6. Następstwa gradacji owadów i epidemii

Lata 1983—86 były w OZLP Radom okresem intensywnej działalności w zakresie poprawy stanu sanitarnego i zdrowotnego lasu.

Wiąże się to z nasilaniem się zjawisk chorobowych oraz występowaniem gradacji owadzich, z których należy tu wymienić następujące:

— gradacja brudnicy mniszki w 3 nadleśnictwach (Barycz, Jędrzejów i Włoszczowa) na pow. 1656 ha,

— występowanie zwiększonej populacji borecznika rudego na terenie nadleśnictw Zwoleń i Włoszczowa (440 ha),

— zwójki jodłowe w nadl. Łagów (zmienna powierzchnia) jako zjawisko istniejące od dawna,

— gradacja osnu gwiazdzistej na terenie nadleśnictw Barycz i Przystucha (na powierzchni zmiennej).

W każdym przypadku stosowano chemiczne zwalczanie. Walka chemiczna najwcześniej była stosowana w odniesieniu do zwójek jodłowych.

W latach 1969—74 i 1977—84 przeprowadzono zabiegi zwalczania chemicznego w nadleśnictwach: Łagów, Suchedniów, Kielce i Zagnańsk.

W rezultacie powtarzających się zabiegów osiągnięto zmniejszenie liczebności szkodników do prawie naturalnego zapasu. Jedynie w nadl. Łagów nie udało się zlikwidować zagrożenia. Z tego też względu w roku 1985 powtórzono oprysk na pow. 525 ha preparatem hormonalnym o nazwie Dimilin.

Niestety zabieg był nieskuteczny. Dlatego też zaistniała konieczność ponownego oprysku, którego dokonano w maju 1987 r. na pow. 1280 ha.

Pomimo tych zabiegów zwalczających szkodniki owadzie notujemy obniżenie odporności drzewostanów. Nastąpiło wzmożenie wydzielania się posuszu, co doprowadziło do znacznego przerzedzenia się drzewostanów, do spadku zapasu produkcyjnego, a tym samym do obniżenia przyrostu i strat w produkcji drewna. Poważnym problemem jest rozwój

uciążliwej pokrywy prowadzącej do dalszej degradacji siedlisk i uniemożliwiającej lub utrudniającej proces naturalnego odnowienia lasu.

7. Straty w produkcji drewna

Zgodnie z obowiązującym dotychczas Zarządzeniem nr 133, odnoszącym się do określenia strat jakie ponosi gospodarka leśna na skutek oddziaływania przemysłu, przewiduje się dla I strefy 25⁰/₀ strat na przyroście grubizny.

Przyrost przeciętny roczny w OZLP Radom wynosi 3,26 m³/ha. Powierzchnia gruntów leśnych zalesionych 280 952 ha.

Całkowity przyrost roczny grubizny — $280\ 952 \times 3,26 = 915\ 903\ m^3$

Wyliczenia te nie znajdują potwierdzenia w kolejnych inwentaryzacjach przeprowadzanych w ramach rewizji planów urządzania lasu. Jednakże różnica w zasobności, jaką notujemy pomiędzy dawnym a nowym operatem, wynika z niedoszacowania masy w poprzednim planie, gdzie głównie określano masę na oko, szczególnie w młodszych drzewostanach (III, IV kl. w.).

Osobnym zagadnieniem jest obniżenie się jakości pozyskanego drewna i duży w nim udział drewna opałowego, zdeprecjonowanego wskutek zamierania na pniu.

8. Wielkość usuniętego posuszu

Największą masę drewna pochodzącego z cięć sanitarnych i przygodnych pozyskano w roku 1983 oraz w 1984. Począwszy od 1985 r. nastąpiła stabilizacja tej wielkości.

Liczbowo sytuacja w zakresie usuwania posuszu przedstawia się następująco:

Rok	Rozmiar grubizny ogółem (m ³)	w tym posuszu (m ³)	%
1983	758 000	400 000	53
1984	720 400	380 000	54
1985	803 227	269 324	32
1986	790 395	276 126	36

Należy brać pod uwagę fakt, że nie wszystko drewno posuszowe jest pozyskiwane.

Przy masowym zjawisku wydzielania się posuszu nie jest możliwe w 100⁰/₀ usunąć i zagospodarować cały posusz. Dlatego część pozostaje w lesie w postaci wywrotów i złomów, a jej znaczenie polega na wzbogacaniu substancji organicznej, która trafi w ten sposób do gleby.

9. Uproduktowanie powierzchni pogradowych

Ogółem w latach 1981—1986 odnowiono 835 ha powierzchni pokłeskowych oraz dolesiono 255 ha luk.

Najwięcej przypada na nadleśnictwa Łagów, Skarżysko i Suchedniów. Dalsze potrzeby w tym zakresie będą określone po opracowaniu nowych planów urządzania lasu.

10. Protekcje organizmów pożytecznych

Celem zwiększenia odporności biologicznej drzewostanów i poprawy stanu zdrowotnego lasu wdraża się na terenie OZLP metodę ogniskowo-kompleksową. Szczególny postęp na tym odcinku zaznaczył się w 1985 r. i jest kontynuowany dotychczas.

Założono 50 remiz po 0,10—0,15 ha każda, po dwie na powierzchni, których obszar oddziaływania wynosi ok. 600 ha. Łączna powierzchnia remiz wynosi 6,87 ha (dane z 1986 r.).

Ochronę mrowisk stosowano w następujących ilościach: rok 1985—1431 szt., rok 1986 — 1146 szt.

W sposób ciągły stwarza się również warunki do zasiedlania pożytecznych gatunków ptaków przez remonty, oczyszczanie i odnawianie starych skrzynek lęgowych oraz zawieszanie nowych, a także dokarmianie zimowe. W skali całego OZLP wywieszono 3135 skrzynek w 1985 r. i 1889 w 1986 r. oraz czyszczono i odnowiono 13 627 starych skrzynek w 1985 r. i 12 164 w 1986 r.

11. Pułapki feromonowe

Przerzedzenie populacji szkodliwych owadów leśnych osiągano m. in. przez stosowanie w dość szerokim zakresie pułapek feromonowych w następujących ilościach:

Liczba pułapek feromonowych

Rok	brudnica mniszka	zwójka sosnowa	drwalnik paskowany	kornik drukarz
1984	1500	50	—	648
1985	1587	200	1480	—
1986	2085	400	1870	—

Skuteczność tej metody jest bardzo wysoka i zachodzi potrzeba rozwijania tego sposobu walki ze szkodnikami owadzimi.

12. Wprowadzanie podszytów

Wielkość powierzchni na której wprowadzano podszyty: 1983 r. — 436 ha, 1984 r. — 370 ha, 1985 r. — 1197 ha, 1986 — 1161 ha, 1987 r. — 1000 ha (plan).

Stan tych podszytów jest dobry. Wynika to z faktu, że wprowadzono je głównie na siedliska Bśw i BMśw, gdzie warunki wzrostu i rozwoju były dostateczne dla takich gatunków jak czeremcha, jarzębina, dąb czerwony, olcha czarna, świerk.

Nie stosowano buka do tych celów, a to ze względu na niedostateczną produkcję materiału sadzeniowego.

Doceniając walory ww. gatunków należy stwierdzić, że nie w pełni są one przydatne w warunkach silnego zwarcia. Dlatego też konieczne jest szersze stosowanie buka jako gatunku cennego i dobrze znoszącego zmienne warunki siedliskowe.

13. Zakres stosowania rębni udoskonalonych, szczególnie rębni gniazdowej, na siedlisku borów mieszanych

Sposób użytkowania określony jest dla każdego drzewostanu wg ope-

ratu u.l. Dotychczas obowiązujące plany nie przewidywały zastosowania rębni gniazdowych na siedliskach BMśw.

Sposób ten zawarty jest w zasadach hodowlanych, jednakże dotychczasowe doświadczenie z rębnią gniazdową IIIa wskazują raczej na ostrożne podejście i umiar w jej stosowaniu.

Rozproszone użytkowanie oraz odnowienie na gniazdach utrudnia wykonywanie wszystkich czynności gospodarczych, a szczególnie stwarza problemy pielęgnacyjne, naraża także odnowienie na powstanie szkód od zwierzyny płowej.

14. Gospodarstwo przestojowe w borach świeżych

Jest to zagadnienie, które było w sposób doskonały rozwiązane w okresie przed II wojną światową, dając dobre wyniki i przyczyniając się zarazem do obniżenia kosztów produkcji.

Sposób ten został zarzucony, lecz choćby z uwagi na fakt umieszczenia go w niniejszej tematyce wskazuje na odżywanie tej koncepcji.

15. Tendencje w wielkości zrębów zupełnych po roku 1980

Na terenie OZLP Radom nie ma odstępstw od ogólnie przyjętych norm powierzchniowych w gospodarstwie zrębowym. W dalszym ciągu stosowane są głównie zręby normalne o szer. 60—80 m (Ręb. Ia), a także zwężone o szer. 40—60 m (Ręb. Ib).

16. Przebudowa drzewostanów po roku 1980

Pojęcie przebudowy drzewostanów najogólniej należy rozumieć jako zespół działań zmierzających do zastąpienia obecnej formy przez właściwą, bardziej dostosowaną do siedliska i odporną na działanie czynników szkodotwórczych.

Dostosowanie składu gatunkowego do siedliska lub poprawienie struktury przez wprowadzenie II piętra jest zatem przebudową.

Ze względu na znaczny udział drzewostanów litych, przeważnie sosnowych, zakres tak rozumianej przebudowy jest duży.

Dane za lata 1983—86 wykazują, że na całym terenie OZLP dokonano przebudowy na pow. 332 ha, w roku 1987 zaś przewiduje się na pow. 105 ha.

17. Wzorcowe powierzchnie glebowe

Według danych OZLP wzorcowe powierzchnie glebowe (WPG) są wyznaczone na terenie nadleśnictw Kozienice — 542,85 ha, Przysucha — 917,60 ha, razem 1460,45 ha.

18. Tendencje w zmianach powierzchni drzewostanów nasiennych

Obecna powierzchnia drzewostanów nasiennych wyłączonych wynosi 401 ha, w tym: So — 102, Md — 61, Jd — 79, Db — 44, Js — 19, Bk — 21, Oe cz. — 75.

W roku 1987 projektuje się zwiększenie tych drzewostanów o 409 ha, co wymaga zatwierdzenia ich przez IBL.

Ze względu na trudności zbioru nasion z drzewostanów nasiennych i konieczności zorganizowania specjalnych ekip z odpowiednim wyposażeniem, najbardziej racjonalną formą jest stworzenie bazy nasiennej przez zakładanie plantacji nasiennych. Kierunek ten jest u nas w początkowym stadium rozwoju. Jednakże jest to droga godna urzeczywistnienia i w niej upatrujemy przyszłość dla nasiennictwa oraz selekcji.

19. Szkody od zwierzyny w lesie

Faktem niezaprzeczalnym jest występowanie szkód w uprawach i młodnikach powodowanych przez zwierzynę płową. W lasach OZLP Radom problem ten nie występuje w tak ostrej formie jak np. w OZLP Szczecin, czy Piła. Niski stan zwierzyny jest czynnikiem przesądającym o stosunkowo małej skali problemu. Niemniej jednak szkody są ewidentne.

W chwili obecnej nie dokonuje się szacunków tych szkód i dlatego nie możemy określić strat jakie ponosi gospodarka leśna.

Ogółem istnieje u nas 286 obwodów łowieckich dzierżawionych, tj. 96% całości terenów łowieckich.

Pojemność łowisk i stan zwierzyny (w nawiasie) wg aktualnych danych są następujące: dla dzików 1196 szt. (1204), dla zwierzyny płowej 8559 jednostek jelenich (5247).

20. Inne działania i oceny

Podstawowym argumentem, który służył do udowodnienia potrzeby reaktywowania OZLP Radom, była konieczność podjęcia energicznych działań ochronnych dla ratowania lasów. Jest to nadrzędna idea, która nam przyświeca w działaniach.

Już w 1983 r. podjęliśmy starania mające na celu rozpoznanie zjawiska regresji jodły. Wspólnie z Zarządem Oddziału PTL w Kielcach zorganizowano sesję popularno-naukową nt. sposobów postępowania hodowlanego i ochronnego w drzewostanach jodłowych.

Na tej sesji wypracowano szereg wniosków, które nam posłużyły do wystąpienia o ustanowienie i zatwierdzenie zasad gospodarowania w lasach Puszczy Świętokrzyskiej. Podstawą zaproponowanych, a potem zatwierdzonych rozwiązań były wytyczne z 1981 r. opracowane przez IBL.

Uznaliśmy za konieczne nadanie specjalnej rangi i statusu lasom regionu świętokrzyskiego. Wszystko to miało za zadanie ochronę tych drzewostanów przed nadmierną eksploatacją. Taki dokument został wydany i zatwierdzony w 1986 r. decyzją Ministra RLiGŻ.

Uważamy, że zarówno podniesienie wieków rębności (przeciętnie o 20 lat) jak i uzależnienie wielkości pozyskania od potrzeb hodowlanych stanowi krok we właściwym kierunku.

Uzbrojeni w taki dokument mamy prawo i obowiązek wnikliwego i ostrożnego podejścia do zagadnienia ustalania wielkości etatu i sposobów użytkowania pod kątem ochrony tych drzewostanów. Znajduje to wyraz w przebiegu i ustaleniach na Komisjach Techniczno-Gospodarczych.

Z inicjatywy zarówno OZLP jak również wojewódzkiej instancji partyjnej w Kielcach powołano specjalną komórkę organizacyjną zajmującą się badaniem i dokumentowaniem zjawiska regresji jodły, a także rozwiązującą na bieżąco problemy zagospodarowania i ochrony tych lasów. Siedzibą tej komórki pod nazwą Zespół Hodowli i Ochrony Drzewostanów Jodłowych jest Zagnańsk.

Należy również wspomnieć, że OZLP podjął wysiłek organizacyjny zmierzający do zmniejszenia powierzchni nadleśnictw (utworzenie nadl. Zagnańsk) oraz leśnictw (utworzenie 26 nowych leśnictw).

Dużym przedsięwzięciem technicznym oraz inwestycyjnym jest budowa specjalnej linii technologicznej do manipulacji i wyrobu sortymentów z drewna średniowymiarowego.

Składnica w Bekowinach jest początkiem zmian w procesie organizacji i technologii pracy związanej z zagospodarowaniem drewna pochodzącego z cięć przedrębnych.

21. Komentarz i synteza

Trudno nam przesądzać sprawę jak zmieniać się będzie obraz lasów na naszym terenie. Być może wystąpią nasilone zjawiska chorobowe i zajdą dalsze zmiany w środowisku leśnym. Jednakże nie możemy zgodzić się z teoriami katastroficznymi, gdyż to oznaczałoby bierność i rezygnację z działań. Poza tym nadzieja jest oparta na zaufaniu do mechanizmów samoregulacyjnych, a także do możliwości ludzkich tkwiących w technice i nauce. Dlatego też patrzymy z optymizmem w przyszłość, aczkolwiek nie jesteśmy wolni od niepokojów o losy poszczególnych drzewostanów.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 21 lipca 1988 r.

Краткое содержание

Мы, как лесники, имеем ограниченные возможности противодействия изменениям возникающим в лесной среде.

Можем только направлять наши защитные мероприятия, а особенно лесоводственные, на минимализацию влияния деструктивных факторов. Применяя соответствующие способы охраны леса, а также лесоводственно-санитарные мероприятия можем привести к укреплению биологической устойчивости лесных экосистем.

Рациональное хозяйствование лесными ресурсами являлось с испокон веков истории лесного хозяйства узловой проблемой. В настоящее время растёт значение как прикладных функций леса, так и защитных. Возрастают также потребности на территории под строительство (строений, дорог, энергетических линий и т.д.).

Важным заданием ОУГЛ является охрана лесных грунтов от необоснованного их исключения из производства.

В общем балансе приходов и расходов лесной площади за период с 1983 до конца 1986 г. прибыло 4.600 га/ поступивших из Государственного фонда земли, а также из ОУГЛ г. Люблин.

В области лесопользования следует отметить превышение размеров суммарной годичной лесосеки (112,6%) при более низком уровне главного лесопользования (84,0%), а также значительном превышении задач в области промежуточного пользования (151%).

Потери в результате воздействия промышленных газов, согласно данным инвентаризации разработанным Бюро лесоустройства и лесной геодезии, отмечались на площади 63 670 га, в том числе в I зоне угрозы — 58 762 га и II зоне — 4 908 га. Документированные потери достигают 19.6 млн. зл.

Противодействие промышленным потерям ограничивается реконструкцией насаждений, заключающейся в уменьшении участия хвойных пород в пользу лиственных.

Самый сильный процесс отмирания насаждений наблюдается на территории надлесничества Лагув, где в 1983—84 годах было вырублено полностью 180 га,

а на следующих 350 га в результате санитарных рубок дошло до значительного прореживания пихтовых насаждений.

1983—86 года были для единиц ОУГЛ г. Радом периодом интенсивного повышения санитарного состояния леса. Самое большое количество сухостойной древесины было удалено в 1983 и 1984 годах. С 1985 года зарисовывается определённое заторможение в выделении сухостоя.

В общем в 1981—1986 годах проведены лесокультурные работы на 835 га площади после стихийных бедствий, а также проведены посадки леса на 255 га прогалин. Самое большое количество лесокультурных работ приходится на надлесничества: Лагув, Скаржиско и Сухеднюв. В целях увеличения биологической устойчивости насаждений вводится очагово-комплексный метод.

Особый прогресс на этом участке зарисовался в 1985 г. Постоянно создаются условия также заселения полезных видов птиц.

Увеличение количества феромонных ловушек приносит заметное улучшение в снижении популяции таких вредителей как: монашенка, побеговьян сосновый зимний, древесинник полосатый и короед-типограф.

Введение подлеска это следующий способ увеличения биологической устойчивости насаждений, применяемый на нашей территории.

Проблема селекции и семеноводства решается при помощи семенных выделенных насаждений, площадь которых равняется 401 га, а в дальнейшем планируется её увеличение на следующие 400 га.

Проблема охраны пихтовых насаждений выдвигается на первое место всех лесоводственно-защитных проблем ОУГЛ. Разработка НИИЛХ специальных указаний была первым шагом, направленным на улучшение ситуации.

Большим достижением было признание особого статуса для лесов Свентокшиского горного региона, который рассматривается как дополнительное указание для решений, принимаемых технико-хозяйственными комиссиями.

Summary

The foresters have limited possibilities of counteracting changes taking place in the environment.

They can only direct their protective activities, especially those concerning the silviculture, minimize the influence of destructive factors. Through suitable methods of forest protection and silvicultural and tending treatments, they can increase the resistance of forest ecosystems.

The rational management of forest resources was from the beginning of the history of forestry a crucial problem. At present, both the role of the utilitarian and the productive functions of the forest increases. Also the demand for territories for investments increases (for building, ways, energetical line etc.).

The prevention of unfounded exclusion of forest grounds from production is one of important tasks of the Regional Administration of State Forests.

In the total balance of increase and decrease of forest area for the period from 1983 to the end of 1986, the forest area increased in the region by 4,600 ha (taken from the National Land Fund and from the Regional Administration of State Forests Lublin).

In the field of forest utilization, one must state an exceed in comparison with the total prescribed volume (112,6%), at lower height of final cutting (84%) and great exceed of intermediate cuttings (151%).

The industrial damage were observed, after data of inventory made by the Office of Forest Management and Geodesy, on an area of 63,670 ha, therefrom 58,762 ha in the Ist zone of threat and 4,908 ha in the IInd zone of threat. Documented losses amount to 19.6 million zloty.

Counteracting the industrial damage is limited to transformation of stands, consisting in reduction of the share of coniferous species in the favour of deciduous tree species.

The most intensive process of dying of stands took place in forest district Łagów, where in the years 1983—84 the clear cutting was done on about 180 ha and in consequence of sanitary cutting fir stands on further 350 ha were considerably thinned. In the years 1983—86, the units of the Forest Region Radom made sanitary cuttings. The greatest volume of dead wood was removed in the years 1983 and 1984. Since 1985, some stabilization took place as the dying of trees is concerned.

On the whole, in the years 1981—1986, 835 ha of calamity areas were regenerated and 255 ha of gaps were planted with trees. The greatest areas were in forest districts Łagów, Skarżysko and Suchedniów. With the aim of increasing the biological resistance of stands one introduces the focus-complex method of forest protection.

Special progress in this field took place in 1985. One creates also permanently conditions for nesting of useful birds.

The increase of application of pheromon traps brings visible improvement of populations of such pests like: nun moth, European pine shoot moth, lineate bark-beetle, eight-toothed bark-beetle.

The introduction of underwood is the next way of increasing the biological resistance of stands applied in discussed Forest Region.

The problem of selection and seed production is resolved with the use of seed stands, the area of which amounts now to 401 ha and is planned to be increased by further 400 ha.

The protection of fir stands is one of the most important problems in the field of silviculture and protection in the Forest Region. The elaboration of special instructions by the Forest Research Institute was the first step aimed at improvement of the situation.

The grant of special status to the forests of Święty Krzyż region was a great achievement. It is considered as additional guide line for taking decisions by the technical and economic commissions.